

Ünite 10: Yirmi Birinci Yüzyıla Doğru: Küreselleşme ve Dijital Çağ

Yeni Bir Dünya Düzenine Doğru

1980'lerden sonra dünyada meydana gelen büyük değişimler, dönüşümler 21. yüzyıla ait verileri barındırmasıyla beraber dünyanın nereye doğru gitmekte olduğunun habercisi olmaktadır ve özellikle son 30 yıllık zaman dilimi, doğru bir yön bulma açısından oldukça önemli görülmektedir. 30 yılın en belirleyici faktörlerinden birisi Soğuk Savaş'ın sona ermesidir. Yaklaşık 40 yıl devam eden bu sürecin yaratmış olduğu gerginlik, nükleer tehdit, sosyalist ve kapitalist kamplaşma, dünyayı önemli derecede etkilemiştir.

1989 yılında Doğu Avrupa'daki komünist iktidarlar peş peşe yıkılmaktadır. Eski Halk Cumhuriyetleri çoğul demokratik seçim sistemini benimserler. Aynı yıl, 28 yıllık tarihe sahip Berlin Duvarı'nın yıkılması dünya tarihinde yeni bir dönemin, yeni bir yüzyılın başlangıcı olarak görülmektedir. Berlin duvarı yıkılmadan önce batıya geçmek isteyen birçok insan canından olmuş ve hapishanelere girmiştir. Bu yüzden Berlin Duvarı aynı kentte yaşayan insanlar için özgürlüğü kısıtlayıcı biletken olarak görülmüş, sembol olmuştur. Bugün halen özgürlüğe olan bağlılığı unutmamak ve bu inancı diri tutmak için kutlamalar yapılmaktadır.

Berlin Duvarı'nın yıkılması, Almanya'nın tek bir ülke olması ve Baltık ülkelerinin bunları örnek alıp bağımsızlıklarını istemeleri ile beraber Sovyetler Birliği zor bir sürece girmiş ve sonucunda Sovyetler Birliği dağılmıştır.

Soğuk savaşın sona ermesiyle beraber Avrupa topluluğu da değişime girmektedir. Avrupa Birliği adı altında çok uluslu oluşuma girmektedir. Schengen Anlaşması ile üye ülkeler arasında sınırlar kalkar, sonrasında Avrupa bayrağı kullanılmaya başlanmıştır ve 2002'de 12 üye ülke ortak para birimi olarak Avro'ya geçilmiştir.

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloğu'nun yıkılmasıyla beraber Amerika Birleşik Devletleri 90'lı yılların başında tek güç olmuştur. Yeni-liberal kapitalist ekonominin dünyada yerleşmesinde önemli rol oynadı. 1999 yılında Vladimir Putin'in başkanlığa gelmesi ile birlikte Rusya'nın içerisinde olduğu derin ekonomik kriz düzelmeye girecektir. ABD tek kutuplu dünya görüntüsü vermesine rağmen, bugün, Rusya, Çin, Hindistan, AB ve Japonya gibi güçlü aktörler çok kutuplu bir dünya düzeni izlenimi vermektedir.

Yeni Savaşlar Terörizm ve Ayrımcılık

Soğuk savaş sonrası ilk çatışma ABD'nin Irak'a 1990'da müdahale etmesiyle olmuştur. Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılmasıyla son bulur ama Dünyada ilk kez televizyonlardan naklen yayınlanan sanal bir savaş izlenmiştir. 2003 yılı sonrası gerçekleşen dünya savaşının ardından Irak parçalanmış ve yaklaşık halkın %16 sı yer değiştirmiş ve gerek ölümler gerekse travmatik olaylarla halk bu savaştan oldukça kötü etkilenmiştir. Şiddet ve terör dönemi başlamıştır.

90'lı yılların başında her ne kadar Filistin lideri Yaser Arafat'ın ve 2000'de Camp David Antlaşması ile çözüm ve barış girişimleri umut vermiş olsa da, İsrail'in Gazze politikası, terör olayları, İkinci Intifada gibi olaylar çözümü daha da zorlaştırmaktadır. Her ne kadar 2006'daki bir aydan fazla sürüş olan İsrail-Lübnan Savaşı Birleşmiş Milletler güvenlik kararıyla sona erse de arkasında acılı bir dönem bırakmıştır.

Eski Yugoslavya'da; Hırvatistan ve Yugoslavya bağımsızlığını alırken, Bosnalı Sırp etnik temizliğe girerek, savunma için oldukça zayıf olan binlerce Bosnalı Müslüman'ı 1995 yılına kadar acımasız şekilde öldürmüşlerdir.

11 Eylül 2001'deki daha önce benzeri görülmemiş olan ikiz kule terör olaylarından sonra süper güç olarak görülmekte olan ABD'nin gücünü sarmasının yanı sıra saldırı ve çatışmayı da beraberinde ABD'ye getirmiştir. Batı ve İslam karşıtlığı üzerine kurulu olan Medeniyetler Çatışmasını yeniden gündeme getirmiştir.

İrk temelli ayrımlıklar son bulmaktadır ancak temel çatışmalar devam etmektedir. Bu çatışmaların en büyüğü Ruanda'da yaşanmıştır. Benzer bir olay Sudan'ın Darfur bölgesinde Araplarla Arap olmayan Müslümanlar arasında yaşanmıştır ve burada otuz binin üstünde insanın katledildiği sanılmaktadır.

Küreselleşme, Küresel Kültür, Yeni Yaşam Tarzları

Küreselleşme, birbiriyle bağlantılı çok farklı konuları, içermesi, belirleyici faktörlerin çok fazla olması, olumlu ve olumsuz birçok sonucunun olması onun tanımını yapmayı zorlaştırmaktadır.

Genel olarak ticaretin, sermayenin, kültürün, teknolojinin, bilginin ve neredeyse her şeyin dünya üzerinde kolay bir şekilde, bir çok bölümde global bütünleşmeye ve dayanışma anlamına geldiği düşünülmektedir.

Küresel yaşamın etkin olmasıyla birçok insanın hayatı bundan etkilenmiştir. Küreselleşme, ulus ötesi hareketliliği, uluslararası ilişkileri ve bağımlılıkları arttırmıştır. 1980'li yıllardan sonra ülkelerdeki yabancı yatırımlarda artışlar

görülmüştür. Bu durum uluslararası alanda ekonomik bütünleşmede önemli bir canlanma meydana getirmekle birlikte, çok uluslu şirketlerin birçok ülkede aynı anda etki alanının büyümesine yol açmıştır. Ancak öte yandan ani finans dalgalanmalarına ve ekonomik krizlere sebep olabilmektedir.

Küreselleşme ile beraber kendine özgü bir kültürde meydana gelmektedir. Aldığı büyük göçlerle metropole dönüşen bazı kentler küresel tüketim için ortam sağlamaktadır. Çoğunlukla AVM, lüks tüketim ve last food gibi tüketime dayalı bir kültür ortaya çıkmıştır.

1999 yılında Seattle'deki Dünya Ticaret Örgütünün toplantısında, dünyanın metalaştırılması karşısı yapılan protestolar ve Üçüncü Dünya ülkelerinin borçlarının iptal edilmesini talep eden kampanyalar gibi hareketler küresel politikaların beraberinde karşıt görüşü de meydana getirdiğini göstermektedir.

Gezegimizin Temel sorunları: Küresel Isınma Enerji, Doğal Afetler

Gezegimiz varoluşundan bu yana sürekli bir değişim içerisinde. Zaman içerisinde gezegimizin doğal yapısı değişmiştir. Teknolojideki ve tüketimdeki değişimler bu değişimin sebeplerinden sayılabilmektedir. Küresel ısınma, buzulların erimesi, tsunamiler daha ileri boyutlara taşınmıştır. Dünyanın bazı yerlerinde kasırgalar ve fırtınalar oldukça yoğun ve şiddetli geçerken diğer taraflarda kuraklık hüküm sürebilmektedir. Doğanın dengesinin bozulması ile beraber dolaylı veya doğrudan olarak insan hayatı da etkilenmektedir ve tehdit edilmektedir. İnsanlarda yeni hastalıklar meydana gelmektedir.

Tüketim çılgınlığı ile beraber önemli derecede atık sorunu da meydana gelmektedir. Özellikle sanayi ortamı ile beraber neredeyse tüm sektörlerden çıkan atıklar doğaya karışarak ekosistemi bozmaktadır ve nükleer patlamalar sonucu birçok ölümün yanı sıra yıllarca temizlenmeyecek radyasyon yaymıştır.

Ciddi şekilde çevreye verilen zararların farkında olunmasından sonra çevreci kamuoyu hareketlerinde olumlu sonuçlar alınmıştır ve çevreci alternatif enerji üretilmesi konusunda bilimsel çalışmalar yapılmaktadır.

Yeni Bilimler, Yeni Teknolojiler, Yeni İletişim Tarzları

Hayatımızın her alanında bilimsel buluşlar ve bunlarla beraber yeni teknolojiler bulunmuştur. Bileşim ve bilgi teknolojileri bu alanda en hızlı gelişenler olarak görülmektedir.

Dilişim: Bilgileri sistematik bir şekilde işlemenin bilimine denilmektedir.

Bilgi teknolojisi: Bilgisayar ve iletişim olanaklarını kullanarak farklı bir biçimde bilgi üzerinde saklama, oluşturma, alışveriş yapma gibi eylemleri kullanan teknolojidir.

Teknolojinin cep ve el bilgisayarı gibi taşınabilir ya da taşınmaz şekilde gündelik hayatımızın içerisinde oldukça yoğun bir şekilde bulunması ile beraber yaşam kültürlerimizde değişikliğe uğramıştır.

İnternet ilk zamanlarda asgari amaçla kullanılan internet, günümüzde dünyayı kaplayan bir ağa dönüşmüştür. İnternet sayesinde insanlar istedikleri bilgiye çok daha hızlı bir şekilde ulaşabilmektedir. Her ne kadar güvenlik sorunları akla getirilse de internet kültürlenme ortamı sunmaktadır. İnsanlar istediği zaman istediği yerden bilgiye ulaşabileceklerdir. Bu sayede insanlar farklı kültürlerden de beslenebilecekler ve küresel bir alt yapı oluşacaktır. Bazı eğitimler internet üzerinden yapıp değerlendirilebilecektir.

İleri teknolojiler, tıp, tıp teknolojisi genetik mühendisliği nano teknolojiler gibi dallarda önemli gelişmeler olmuştur ve insan yaşamında özellikle sağlık boyutunda büyük başarılar elde edilmiştir.

1980 Sonrasında Kültür ve Sanat

Sanat kültür alanında 60'lı yıllardan sonra kökten sorgulamalar ve değişimler devam etmektedir. Sanat denildiği zaman klasikliğe, marifetliğe itibar edilmemektedir. Hazır nesnelere sanata dahil edilmesiyle sanat ile yaşam arasındaki sınırlar ortadan kalkmıştır. Sanat güzel olmak zorunda değildir. Sanatçılar, sanat ile hayatı bütünleştirmeye çalışmışlardır.

"Güzel olan nedir, sanat yapıtı nedir, gerçek nedir?" soruları sıklıkla sorulmuş ve kendisini yeniden inşa edip klasik estetik ve güzelliğin sonu getirilmiştir.

Bileşim teknolojisindeki gelişmeler hemen hemen tüm sanat dallarını etkilemiştir ancak sinema ve plastik sanatlar bu dönemde çok önemli değişimler yaşamıştır. Bilgisayar teknolojilerinin etkilerini, neler yapabileceğini dijital sanat ve

video sanatında gösterilir.

Plastik sanatlarda bu yıllar içerisinde anti-estetik yaklaşımlar içeren davranışlar görülmektedir. Bienallerin gösterim alanı olarak kullanılmasının popülerleştiği resim ve heykel gibi plastik sanatların yerine performans, yani yerleştirme, fotoğraf gibi sanatlar daha fazla üste çıkarılmıştır. Üçüncü dünya ülkelerinin, yerel kimliklerin keşfedildiği ve küratörlük olgusunun çok konuşulduğu yıllardır.

Bu dönem sanatçıları toplumdaki ayrımcılığı, alışkanlıkları, toplumsal yapıyı belirleyen gösterge ve kodları irdeleyip, yeni anlamlar katarak sorgulanmışlardır.

Şu an performans sanatı olarak adlandırılan beden sanatı, happening, aksiyon ve gösteri sanatı GO'lı yıllardan sonra canlı şekillerde izleyici önünde buluşarak oldukça dikkat çekerler.

Edebiyatta post yapısalci felsefenin dile kattığı kuramsal çalışmalar etkili olmuştur. Dil gerçekliği temsil eden değil, onu yeniden kurup, çok yönlülüğe gönderme yapacak şekilde kullanılmaktadır.

Mimarlığın günümüzdeki anlayışı post modern mimaridir. Bu anlayış Robert Venturi'nin 1966'da "Mimarlıkta Karmaşıklık ve Çelişki" adlı kitabında belirginleşmiştir. Bu anlayışta binaların kullanım alanları ve bağlamının ön planda olmalıdır. Bu sayede insanın konforu ve rahatlığı göz önünde bulundurulmuştur. Geleneksel mimari formlarının sınırları zorlanmış, organik yapılar kullanılmıştır.

Sinema bu dönemde oldukça değişime uğradı. Kamerayla çekilen çalışmalar bilgisayarlı ortamlarda üstünde oynandı ya da sadece bilgisayar üzerinden yeni çalışmalar yapıldı.

21. Yüzyıla Doğru Türkiye

Siyasal ve Sosyal Görünüm

12 Eylül darbesi ve sonrası dönem öne çıkmaktadır. Darbenin hemen ardından uygulanan liberal politikalar dönemin özelliğini belirleyen bir diğer önemli etkidir. Bireyin yaşama alanı daralmıştır; özgürlükler gerektiği biçimde kullanılamamaktadır. Hep değiştirilmesi gerektiğinden söz edilen Anayasa, kısmi değişiklikler dışında, büyük ölçüde yürürlükte kalmaya devam eder. 1983 seçimleriyle iktidara gelen Turgut Özal döneminde Türkiye, rekabete dayalı serbest piyasa ekonomisiyle tanışır. Birçok yabancı marka ve ürün piyasaya sürülür böylece kısa zamanda, tüketim arzusunun ve eğilimini artırarak tüketim kültürü ve alışkanlıklarını popülerleştirir.

Sanat Kültür

12 Eylül darbesi sonrası yarattığı etkiler plastik sanatlar, müzik, edebiyat, şiir gibi sanat dallarında ele alınmıştır. Bienal ve sanat fuarları ile çağdaş sanatın önemli sunum ortamları olmuştur.

Edebiyat

Roman türünde 80 sonrası post yapısalcılarda ve post modern romanlardaki gibi biçim ve teknik öne çıkmaktadır.

Sinema

1990 sonra önemli bir değişim geçirip, yeni dil ve teknik arayışlarına girilmiştir. Bu dönemde ticari filmlerden ayrılan sanat filmlerinde bir zenginlik görülmüş; şiddetten korkuya, minimalist sinemadan deneysel birçok tarzda film çekilmiştir. Çekilen bu filmlerde, eşcinsellik, milliyetçilik, etnik ve dinsel kimlikler, kadın ve erkek temsilleri, Doğu-Batı, aydın kimliği, askeri darbeler en çok işlenen konulardır.